

GÖRÜŞ / OPINION

Askeri Alanlar Ankara'nın Yeşil Kuşağını Canlandırmak ve Üst Ölçekli Planlama için Bir Fırsat Olabilir mi?

Can Military Zones be an Opportunity for Revitalizing Ankara's Green Belt and Upper Scale Urban Planning?

Savaş Zafer Şahin

Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara, Turkey

15 Temmuz darbe girişiminin en tartışmalı kararlarından birisi kent içerisinde yer alan askeri yasak bölgelerin ve askeri tesislerin kent dışına taşınması kararıydı. Bir yandan askeri açıdan bu tür bir karar almanın uzun vadeli ulusal güvenlik açısından gerçekten fayda sağlayıp sağlamayacağı üzerine çelişkili iddialar ortaya atılırken bir yandan da boşaltılan askeri bölgelerinin FETÖ dışındaki cemaat ve sermaye gruplarına aktarılacak rant projeleri için kullanılabilmesi, dolayısıyla yeni tehditlere kapı açacağı kaygıları ifade edildi. Ancak, OHAL sürecinde her iki konu da derinlemesine tartışılmadı. Aslında boşaltılan askeri bölgelerin ve arazilerin ne olacağına dünyadaki örnekler ve çağdaş kent planlaması açısından ele alınması gerektiği söylenebilir. Bu tür bir bakış açısı geliştirilebilirse askeri alanların Türkiye ve kentlerimiz için bir fırsat haline dönüştürülmesi mümkün olabilir. Çünkü dünyadaki örnekler bakmak, eski askeri alanların yeniden değerlendirilmesinde kentin planlama süreçlerinin ve kentsel ihtiyaçların dikkate alınmasının yaşamsal olduğunu göstermektedir.

Askeri alanlar düşünüldüğünde Başkentlik işlevi sebebiyle bu durumdan en fazla etkilenecek olan kentin Ankara olduğu görülmektedir. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubasının yapmış olduğu tespitlere göre hâlihazırda yerleşik alanın neredeyse %12'lik kısmı askeri alanlardan oluşan, bu sebeple de yapılan yeşil alan hesaplamalarında çoğunlukla Türkiye'deki diğer kentleri geride bırakan Başkent Ankara'da askeri alanların

nasıl ele alınacağı çok kritik bir öneme sahiptir (<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=7980> erişim tarihi 13.11.2016). Yapılan araştırmalar, askeri amaçla kullanılan ve tahsis edilen arazilerin %70'e yakınının da 1 Hektar yani 10 000 m² ve üzerinde büyüklükte olduğunu göstermektedir. Yapılacak planlama ve uygulama hataları, rant odaklı projelerin öncelik kazanması fırsat olabilecek bir düzenlemeyi Ankara'nın geleceği için bir kâbus senaryosuna dönüştürebilir. Bu sebeple öncelikle Ankara'da askeri alanların ele alınmasında kaçınılması gerekenleri sıralamak gerekir:

1. Askeri alanların tam ve düzgün bir envanteri çıkarılarak, arazi nitelikleri ortaya konularak yola çıkılmalıdır. Bu envanter kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Askeri araziler haritadaki boş arazi olarak ele alınmamalıdır. Bu da ciddi bir analiz gerektirir. Bu tür bir analiz yapmadan yola çıkılırsa yıllardır ordu tarafından korunmuş değerler ve arazi varlığı kamuoyu denetiminden uzak bir şekilde ortadan kalkabilir. Bu amaçla coğrafi bilgi sistemleri kullanılmalı, mikro düzeyde ekolojik hassasiyet ve peyzaj değeri haritaları hazırlanmalıdır.
2. Askeri alanlar parça parça belki yüzlerce araziden oluşan bir bütündür. Bu araziler parçalanarak lokma lokma yutulacak bir ganimet olarak görülmemeli, Başkent Ankara'nın çözülemeyen sorunları için fırsat olarak görülmelidir. Bunun için bilimsel analizlere dayalı bütünsel ele alış ve planla-

Geliş tarihi: 14.11.2016 Kabul tarihi: 23.11.2016

İletişim: Savaş Zafer Şahin.

e-posta: zafer.sahin@atilim.edu.tr



- ma şarttır. Kapatılan Ankara İl Özel İdaresinin mülklerinin el yordamıyla kamu kurumlarına dağıtılması gibi bir yöntemden kesinlikle uzak durulmalıdır. Bu tür yöntemlerin yarattığı hukuki sorunlar çözümsüzlüğünü korumaktadır.
3. Kamu arazilerinin mülkiyet açısından birçok türü bulunmaktadır. Başkent anayasa ile tanımlanmış modern planlamanın öncü-örnek bir kentidir. Bu kentin kaderini etkileyecek büyüklükteki bu araziler, çeşitli kamu kurumlarına tahsis, kiralama, devir, mülk verme yerine topyekûn hazine arazisi olarak tescil edilmeli, mülkiyet parçalanmasından kaçınılmalı gerekirse bunun için yasa çıkarılmalıdır.
 4. Askeri arazilerin “nasıl olsa kamu” mantığıyla kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lara devrinin önüne geçilmelidir. Geçtiğimiz dönem FETÖ'nün palazlanmasının ve kentsel kamusal alanların talan edilmesinin en önemli kaldıraçlarından birisi bu tür bir tutum olmuştur.
 5. Askeri araziler boş arazi diye düşünülerek üst ölçek planlara ve ulaşım planlarına dayanmayan günü birlik ulaşım ve altyapı projeleriyle parçalanmamalıdır. Bu tür teknik alt yapıların yapılması için doğal eşik analizleri yapılmalı, kent bütünü planlara dayandırılmalıdır.
 6. Kentte bugüne kadar yapılmış yanlış uygulamaların, özellikle de imar planı değişiklikleriyle oluşturulmuş çok yüksek nüfus ve yapı yoğunluklarının meşrulaştırılması ve imar kanununun etrafından dolaşılması için askeri alanlar kullanılmalıdır.
 7. Askeri arazilerin kent içinde “boş arazi” olarak görülmele-ri en büyük hata olacaktır. Bu arazilerin taşıdıkları doğal ve peyzaj değerlerinin bilimsel olarak tespit edilmesi ve buna uygun koruma statülerine kavuşturulmaları çok önemlidir.
 8. Tüm ülkeyi etkileyen bir darbe girişimi sonrasında boşalan bu arazilerin karar verme sürecinin tek adamlara devredilmesi çok yanlış olacaktır. Karar verme süreçlerinde katılımcı mekanizmaların kurulması gereklidir.
 9. Askeri alanlar sadece boşalmış alan olarak görülemezler. Bu kadar büyük alanlar dünyanın tüm aklı başında kent ve ülkelerinde kentin bütününe kaderini etkileyecek niteliktedir ve kentin yeniden planlanmasını gerekli kılarlar.

Bu önemli noktalar dikkate alındığında boşaltılan askeri alanların Başkent Ankara için yeni bir planlama miladı olarak değerlendirilmesi, Ankara'nın geleceği için yaşamsal görünmektedir.

Askeri Alanlar Dikkate Alınarak Başkent Ankara'nın Üst Ölçekli Planları Gözden Geçirilmelidir

Dünyanın herhangi bir kentinde bu derece büyük arazilerin bir anda sivil kullanıma dönüştürülmesi, o kentin ve metropoliten alanın bütününe yeniden planlanmasını, üst ölçekli planların yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Çünkü bu kadar büyük arazi doğru kullanılmazsa kentin daha öncekinden çok daha derin ve çözümsüz sorunlarla karşı karşıya kalma-

sına sebep olabilecektir. Hali hazırda askeri araziler, Başkent Ankara'nın doğal hava koridorları ve halk tarafından doğrudan kullanılmasalar da kent silüetinin korunması için çok önemli bir işlev yerine getirmektedir. Her şeyden öte, askeri araziler içerisinde nüfus yoğunluğu bulunmadığından dolayı, yapılan birçok yanlış uygulamaya karşın, kentin içerisinde trafik yükünün artmasına engel olmakta, kentsel altyapıyı aşırı yüklenmekten korumaktadır. Parçacı bir yaklaşımla bu arazilerin peyderpey yapılaşmaya açılması ya da parçacı şekilde planlanması her kent için olduğu gibi Başkent Ankara için de dönüşü olmayan sonun başlangıcı olabilir. Yani askeri araziler birer “rant fırsatı” değil “sağlıklı ve çağdaş planlama fırsatı” olarak değerlendirilmelidir.

Bu amaçla, Başkent Ankara'nın üst ölçekli planlarının yenilenmesi, gözden geçirilmesi ve bu çalışmalarda askeri alanların analiz ve kullanımlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Halen Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından planlama çalışmaları yürütüldüğü duyumları alınan, Ankara İlinin bütününe kapsayan 1/100 000 ölçekli çevre düzeni planı kapsamında bu tür bir yaklaşımın hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, Ankara kent makro formunun bütünü ele alınmalı, askeri alanlar Başkent Ankara'nın yeşil ve açık alan sistemlerinin yenilenmesi, enerji etkin bir kent oluşturmak, yaya ve bisiklet kullanımı için önlemler almak, Ankara'nın akarsularının gün ışığına kavuşturulması, yüksek teknolojiye dayalı tarımsal inovasyon, yenilikçi rekreasyon alanları gibi birçok amaç dikkate alınarak düşünülmelidir. Bu çalışmalar yapılırken askeri alanların statüsü özel bir kapsamda ele alınmalı, bir koruma statüsü belirlenmeli, Başkent Ankara'nın ihtiyacı olmayan konut ve avm benzeri kullanımlardan uzak durulmalıdır. Ayrıca, bu alanların yönetiminde “alan yönetimi” adı verilen korunacak alanlar için gerekli yönetsel yapı kurulmalı, askeri alanların kamuoyu denetiminde kullanımı için bir “yönetim planı hazırlanarak yürürlüğe sokulmalıdır. Böylelikle üst ölçekli planlama ve yönetsel yapı açısından sağlıklı bir yapı ortaya çıkacaktır. Bu kapsamda askeri alanların kullanımı için Başkent Ankara'nın kaderini değiştirebilecek “yeşil kuşak” ve “yeşil koridor” benzeri projeler de yeniden canlandırılabilir.

Askeri Alanlar Yeşil Kuşak Kapsamında Nasıl Değerlendirilebilir?

Başkent Ankara'nın en kadim sorunlarından birisi, topografik çanak olarak adlandırılan, çukur noktası Sıhhiye, kenarları kuzeyde Şentepe, Doğuda Mamak, Güneyde Çankaya sırtları olan coğrafi yapısı içerisinde sıkışmış yerleşim yapısıdır. Çanak içinde yapı ve nüfus yoğunluğunun artması trafik, ulaşım, altyapı ve hava kirliliği gibi sorunları ağırlaştırmaktadır. 1970'li yıllarda Başkent Ankara'nın 1990 ve sonrasında planlama çalışmalarını yürüten dönemin İmar ve İskân Bakanlığına bağlı Ankara Metropoliten Alan Nazım İmar Bürosu yaptığı çalışmalarda, Başkent Ankara'nın tüm etrafını saracak, askeri alanların bir

kısmı, Atatürk Orman Çiftliği Alanı, Hipodrom, Atatürk Kültür Merkezi, Gençlik Parkı, Atatürk Bulvarı boyunca uzanacak bir yeşil kültür aksı, Abdi İpekçi ve Kurtuluş Parkları, 50. Yıl Parkı ve İmrahor Vadisine kadar şehri boydan boya bir yeşil koridor olarak geçecek bir yeşil kuşağın planlamasını yapmıştır. Geçen yıllar içerisinde bu kuşağın şehrin dışındaki ağaçlandırma alanlarının bir kısmı gerçekleştirilmişse de, Çayyolu ve Bağlıca gibi bazı bölgelerde olduğu gibi önemlice bir kısmı imar planı değişiklikleriyle yapılaşmaya açılmıştır. Yeşil kuşağın yeşil koridor kısmının gerçekleştirilmesine ise hiç girilmemiştir. Hatta 2014 Yılı yerel seçimlerinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkan adaylarının önerdikleri projelerde bu düşüncenin izlerini görmek mümkündür.

İşte tam da bu noktada, Ankara'daki askeri alanlar çok kritik bir anlam taşımaktadır. Askeri alanlar bu yeşil kuşak ve koridor projelerinin günün ve dünyanın koşullarına uygun bir omurgasının oluşturulması için kullanılabilir. Bu kapsamda aşağıdaki unsurlar düşünülebilir:

1. Üst ölçek planlarda askeri alanların kenti bir boydan bir boya geçecek ve çevredeki uydu yerleşmelerle kentin arasındaki sıkışıklığı çözecek bir yeşil kuşak ve koridor olarak planlanması sağlanabilir.
2. Bu kapsamda, yeşil kuşak ve koridor içerisinde Ankara'daki tüm üniversite ve araştırma kuruluşlarının yaşamın her alanında yerleşim ve sanayi üretimi için projeler üreteceği bir yaşam aksı tanımlanabilir.
3. Bu yaşam aksı içerisinde biyo-çeşitlilik, enerji ve diğer alanlardaki yüksek teknoloji araştırmalarına yer verilebilir.
4. Bu omurga üzerinden Başkent Ankara'nın tümüne erişim sağlayacak doğa dostu bisiklet otobanları, yaya ve yürüyüş güzergâhları planlanabilir.
5. Yine bu omurga üzerinde Ankara'nın yer altına alınarak altyapı sistemine dâhil edilmiş akarsuları yüzeye çıkarılarak ekolojik bir koridor mantığıyla ele alınabilir.
6. Ankara'da bulunan diğer yeşil ve açık alanlar da bu omurga ile ilişkilendirilerek, Başkent Ankara'nın kılcal damarlarına kadar nüfuz eden, Başkenti bir yaya, bisiklet ve toplu taşıma kenti haline getirecek bir sistem tasarlanabilir.
7. Başkent Ankara'nın çevresinde ve içinde bulunan doğal yaşam bu yeşil kuşak üzerinden yeşil köprüler ile ilişkilendirilebilir, Başkent Ankara bir yeşil yaşam ağı haline getirilebilir.

Bu tür bir yaklaşım, Başkent Ankara'yı üretim, araştırma, sanayi ve yaşam alanları açısından dünyada örneği az rastlanırlar bir konuma yükseltecektir. Aksi takdirde birçok başka fırsatta olduğu gibi bu fırsat da kaçacak, Ankara yaşanmaz bir bozkır kenti olmaya mahkûm edilecektir.